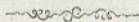

VIII

FRUCTUÓS EN LAS ARENAS

A T. MÁRTIR DE TARRAGONA.

Premi ofert per la Excm. Diputació de Tarragona.

FRUCTUÓS EN LAS ARENAS

Ó L MÁRTIR DE TARRAGONA.

VIII
FRUCTUOSUS ET LAS ARENAS
TARRAGONA
ADVERTENCIA.

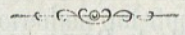
Ja que s'exigeix en lo programa que's cante nó sobre Tarragona sinó sobre un fet ocorregut en sa comarca, y es lo martiri de S. Fructuós un dels fets mes grans de la història de eixa ciutat, déu advertir l'autor optant que aquest treball, en la part històrica, està conforme ab las Actas del martiri, ab los cants de Prisciliano, ab los sermons de S. Agustí, y ab tot quant han justificat los historiadors fins á Florez en la *España Sagrada*.

FRUCTUÓS EN LAS ARENAS

Ó 'L MÁRTIR DE TARRAGONA.

JAM NON DEERIT VOBIS PASTOR...

Acta martirii.

Estrellas lo cel móstra que fixas sempre brillan,
 que ab altres no 's confonen de llum menos constant:
 així en lo món comarcas hi ha tan escullidas
 de ahont tota grandesa no s' en aparta may.
 Quant la pagana Roma junyir á sa carrossa
 del món volia 'ls àmbits ab poderós afany,
 sos ulls de foch clavava en las regions mes fortas,
 que es del tirá la glória tenir valents esclaus.
 Tan bella enamorada ne feu de Tarragona
 del Laci la sirena á forsa de sos cants,
 que, á ella assimilantla, donáli sa figura,
 y ab nom de nova Roma lo món la anomená.
 Y es que era Tarragona regió predestinada,
 del món estrella fixa, de brill mes viu que cap:
 fou gran dès que antichs pobles sas platjas visitáren,
 mes gran quant fou de Roma, quant fou de Dèu mes gran,
 Si tribus de la Escítia, cavant sa verge arena,
 tals monuments li alsáren que 'l temps may los abat;

si transformá en empori sa terra 'l fill de Rhodas ;
si dels Scipions la ensenya de Hispània la feu cap ;
mancávali de gloria encare una corona ,
que de ciutat pagana en santa la mudás :
de Rufo y Sérgio 'l mestre ab sàbia ma texíla :
llorers del Jordan eran los que 't cenyí Sant Pau.
Si gran ¡ oh Tarragona ! ja fores gentil sentne ,
alsant en cada roca una ara y un dèu fals ,
¿cóm no has de ser inmensa ab la ara del Dèu únich ,
que escrit de temps ja póрта lo mot *fraternitat*?

Temor la Roma vella té de la Roma nova ,
del apostol de Thébas la sombra recordant.
Valeriá s' irrita quant sent lo crit del Persa ,
mes lo perill que 'l vólta lo mira en altra part.
La veu del que clamava en lo desert un dia
ja es veu de gents y pobles , s' eleva ja en ciutats :
són lo desert los ídols que guarda Tarragona.....
Romans que á Christo invocan no poden ser esclaus.
— Venjansa ! ('l tirá crida.) ¿Qué té eixa mala filla
que ab joyas de sa mare tant temps s' engalaná ,
y ara s' aparta de ella buscant estranyas festas....?
Jo faré prest que sente de Júpiter lo llamp ! —
Y á Emiliá cridantne que 'l nom de Christo odia ,
ab la pretura l' hónra , donantli aquest mandat :
— Si algun perfum s' atxeca de Tarragona en aras ,
no anant dret al Olimpo , apágal prest ab sanch.—

Envanescut ab sa honra lo cortesá de Roma ,
al mónstruo del Imperi procura ferse grat ,
y encare á Tarragona no arriba ab sas insígnias ,
quant móstra ab las paraulas son cor de qué es capás.
— Un cos diuhen que busque (esclama) en eixa terra ,
un cos quals membres creixen del Gentilisme en mal :

per gran que aqueix cos sia, sos membres no 'm espantan:
jo sabré tots xafarlos, tallant lo cap á rans.—
Soldats beneficiaris del nou Pretor ja corren
hon viu lo que la heréncia conserva del Thebá,
ahont prega ab las mans juntas á Dèu, per sa comarca,
lo respectat dels Étnichs, l' amat dels Christians.
De vella soca es arbre que fruyts y flors prodiga,
com ell tan bella sombra cap arbre no la fa:
suau en son ramatje, bèn dur es en la soca:
may la destral gentílica podrá enfonzarhi 'l tall.
Es Fructuós lo pare dels mòlts que á Dèu imploran;
alsat del poble en brassos, 'la Iglésia l' acceptá;
com ell pastor tan digne no regoneix Hispània.....
¿dels membres sants que creuhen quí dupta que es lo cap?

Quant dels sayons los passos l' anciá sent prop la porta,
repara en sos diacas que llansan plor amarch:
avis li són las llágrimas del gran perill que corre
pus sap que sacrifica als Dèus Emiliá.
—¿Qui 'm busca?— valent crida, y sens mirar que pórtia
vellas y humils sandárias que pobre al pastor fan,
resolt surt al encontre de aquells que 'l requerian,
pobre en sos vestiduras, lo rich de caritat.
Quant sent que á presó 's done, que en lo Pretori 'l cridan,
que es del Cèssar mandato..... al Cel envia un ¡ay!
un ¡ay! que sos diacas, plorant, ne repeteixen,
mentres tristos reclinan sobre son pit lo cap.
De amor Fructuós pága lo de ells ab dolsos besos,
y—; Aném!—resolt cridantne, als dos pren per las mans.
—Seguiu! (llavors exclama, posantse entre las llansas.)
Fills meus, seguuiu mos passos: no 'us aparteu ja may.
De varonil constància donéu ara la prova;
pus que á la pena crida lo Serpent infernal
als ministres de Christo, la mort no 'us acobarde,
que en nostres derrers passos la palma vá devant!—

No deixan, nó, 'ls diacas al sant prelat que 'ls guia,
que de ell són ulls y orelles en son govern de pau:
tots tres devant lo jutge imperturbables venen,
en tant que á las Arenas lo poble 's vá acostant.

—¿Sabeu (aquell pregunta) del Cèssar los mandatos?

—No 'ls sé ('l pastor contesta): sols sé que só christiá,
que á un Dèu tot sol adoro, qual sàbia omnipotencia
lo cel criá y la terra, lo que ella enclou y 'l mar.

—¿Qué hi haja Dèus ignoras?—No sé qui tals Dèus sian.

—Donchs ho sabrás bèn prompte, ja que ets Romá y no ho saps.

¿Ets bisbe?—Ho só!—Ho fores! (rientse, diu lo jutge,
volent de la sentència l' objecte revelar.)—

Quant tals paraulas senten, los dos diacas ploran,
y á son pastor s' arriman, com ja adorantlo sant.

—¿A qui adorau vosaltres? (los crida 'l jutge indómit.)

¿A Fructuós tal volta?—¿Com Dèu á un home?... may!

Es nostre Dèu lo únich, Senyor de cel y terra:

á qui Fructuós adora, los tres junts adoram.—

Quant en lo cel penetra la veu de las tres víctimas,

la mort, ab fera dalla, s' acosta al lloch fatal:

no era la mort, la vida era lo que arribava,

la vida que 'l cel dóna á aquell que morir sap.

Ditxosa Tarragona, que ab semblants fills t' honrâres!

agrega á tas coronas de totas la mes gran!

¿Cóm es que estan las vias plenas de gent que ploran?

¿Cóm es que cel y terra no 's mostran per igual?

Tan sols dol y tristesa la gran ciutat respira,

y en cambi 'l sol mes brilla y 'l cel está mes blau.

¿Será que 'l cel celebra un triunfo de sa gràcia?

¿Será que 'l món ignora que á voltas bè es lo mal?

Horror!! No lluny, se senten de famolencas feras

crits que per l' ayre voltan, pressagi sent de sanch.

En las Arenas festas ordena lo Pretori:

com noble n' es la víctima, del poble creix l' afany.

Plenas estan las gradas de gent que s' impacienta,

mes no com altres voltas los crits omplen l' espay,
que á terra 'ls pagans miran, dolentse de la infàmia,
y al cel clavan la vista, plorantne, los christians.
Muts quedan uns y altres vehent quietas las feras
á prop de una foguera que s' aisa allí devant.

Fixa tenen la vista las feras en la flama:

al nou Daniel que esperan no l' embestirán pas.

—Ja venen!.... Ja s' acostan!! —criдан per tot de prompte;

mes que 'l clari que anuncia, un plor es la senyal;

tothom del Hoch s' atxeca, la flama 's multiplica.....

cap al gran foch los mártirs, valents, caminan ja!!

Del cel era la porta la flamejant foguera:

sols falta que 'ls tres mártirs traspassin lo llindar:

socorro los sensibles per tot los ofereixen,

pus temen que 's desmayen, perque dejuns hi van.

Lligats per las espatllas los tres amichs caminan:

si 'ls altres no 'ls ajudan, res poden ab sas mans!

Un fiel Lector s' acosta, y á Fructuós demana

lo honor de descalsarlo, mes ell li diu: — Qué fas?

Deixa que tots los llassos per mí mateix jo trenque:

mos peus sabrán las flamas buscar sense lligams.

No vull tampoch socorro que 'l débil cos alente:

es dia de divendres y en hora quarta estam:

dejuns del món sortimne: son aliment s' acaba:

val mes la vida eterna, que es aliment constant.

Los ángels nos esperan: ab ells menjarém prompte.

Alegres, al martiri corrém sens tremolar! —

Prop l' esbarzer encés que fins los núvols crema,

lo nou Moissés s' inflama ab foch celestial:

diví esperit l' inspira, y, consolant als justos,

que 'l Fénix de la fábula millor així cantá:

—Clavada en la memòria sento la Iglésia tota,

desde 'l Orient extesa fins al extrem Ocás.
Qui vól que per ell pregue del cos ja may s' aparte,
que de la Iglésia membre no deixi de ser may.
Lo foch no 'us done pena, que sa virtut poch dura,
que no pren, nó, la vida, ans pura mes la fa:
ditxós qui per ell vola tot dret cap al Empíreo,
pus no serà, en sa ditxa, del foch etern cremat.—
Finat son cant no havia dels christians lo Cisne:
son darrer mot encare, lo mot que era mes gran,
no havia dit l' angélich pastor de Tarragona,
quant á la flama 's llánsa, seguit de sos companys.
Allí, robust de vida, quant á la mort tocava,
ab veu que era de gràcia, ab veu de Esperit-Sant;
allí, sentint cremarse la humana vestidura,
portant ja de puresa lo manto celestial;
allí, en la gran foguera, las seuas mans seráficas
texíren la corona mes gran de sa ciutat;
allí sa veu puríssima doná á sa pátria amada
lo testimoni auténtich del timbre que portá:
—Las llágrimas ja cessen (digué) dels fiels que ploran.
Ma mort es fet de un' hora, es tránzit de un sol pas.
May mes, oh Tarragona, pastor ha de faltarte:
no podrà may faltarte de Dèu la caritat.
Cumplerta la promesa de Dèu en ta comarca,
com ha sigut fin ara, per sempre la veurás.
Christiana, Tarragona, serás en tant que viscas:
la Fé en tu serà eterna, sempre tindrás prelat.—
Callá!!... La viva flama rompent las lligaduras
que inmóviles subjectavan dels tres amichs las mans,
als tres varons semblantne del forn de Babilónia,
en lo suplici libres tots tres váren quedar;
llavors, obrint los brassos pera morir com Christo,
alsats los sostinguéren fins al darrer instant,
fins que, ja 'l cos fet brasa, del cor fugí la vida,
l' últim suspir rendintne á Aquell qui 'ns ha criat!

Cert fores, Tarragona, regió predestinada,
del món estrella fixa, de brill mes viu que cap:
Celta, Grega ó Romana, t' omplíres de grandesa,
mes en la Fé de Christo te feres mòlt mes gran.
Corona de Christiana portavas ja ab gran honra,
y l' última que 't posas encare mòlt mes val,
que si un pastor vegéres morir en lo martiri,
lo Cel, per tanta pena, recompensar te sap,
y 't fa saber, per boca del mártir que agonisa,
que sempre ma que 'l guie tindrà ton fiel remat.

Los que en la Fé vacilen, si á Tarragona 's troban,
anant al major temple, Jerusalem veurán,
que l' ánima conforta per la virtut inmensa
de una reliquia santa que 's guarda allí ab afany.

De Fructuós las cendras encare són calentas :
per fret que un cor ne sia, besantlas, cremará.

Antoni de Bofarull.

